

Konsekvenser af ændret vandløbsvedligeholdelse

Specialkonsulent
Janne Aalborg
Nielsen

Videncentret for
Landbrug,
Planteproduktion

Emner

- 1) Hvilke konsekvenser af ændret vandløbsvedligeholdelse?
- 2) Hvilke konsekvenser bør der tages højde for med konsekvensanalyserne?

Vandplanerne foreskriver

- Ændret vandløbsvedligeholdelse i 5.300 km vandløb i Danmark.
- Hvilke konsekvenser får det?
- Det ved vi reelt ikke!

Afvandingen af DK startede i 1800-tallet

50-60 pct. af
Danmarks
areal

Dræning med
drænplov i 2011

Foto: Janne Aalborg Nielsen, VFL

Fotos: Janne Aalborg Nielsen,
Videncentret for Landbrug

Foto: Janne Aalborg Nielsen,
Videncentret for Landbrug

Foto: Janne Aalborg Nielsen,
Videncentret for Landbrug

Foto: Janne Aalborg Nielsen,
Videncentret for Landbrug

Fotos: Janne Aalborg Nielsen,
Videncentret for Landbrug

Hvordan og hvornår reagerer afgrøderne på vandoverskud?

Foto: Erik Skov Nielsen,
Dansk Landbrug Sydavsøerne

Forskellige påvirkninger

- Arealer kan påvirkes af en generel stigning i grundvandspejlet.
- Arealer kan påvirkes af lejlighedsvis/periodevis oversvømmelser.
- Drænede arealer kan påvirkes pga. forringet drænvirkning.

Skadens omfang afhænger af:

- Grundvandsspejlets højde
- Decideret oversvømmelse?
- Varigheden af vandoverskuddet

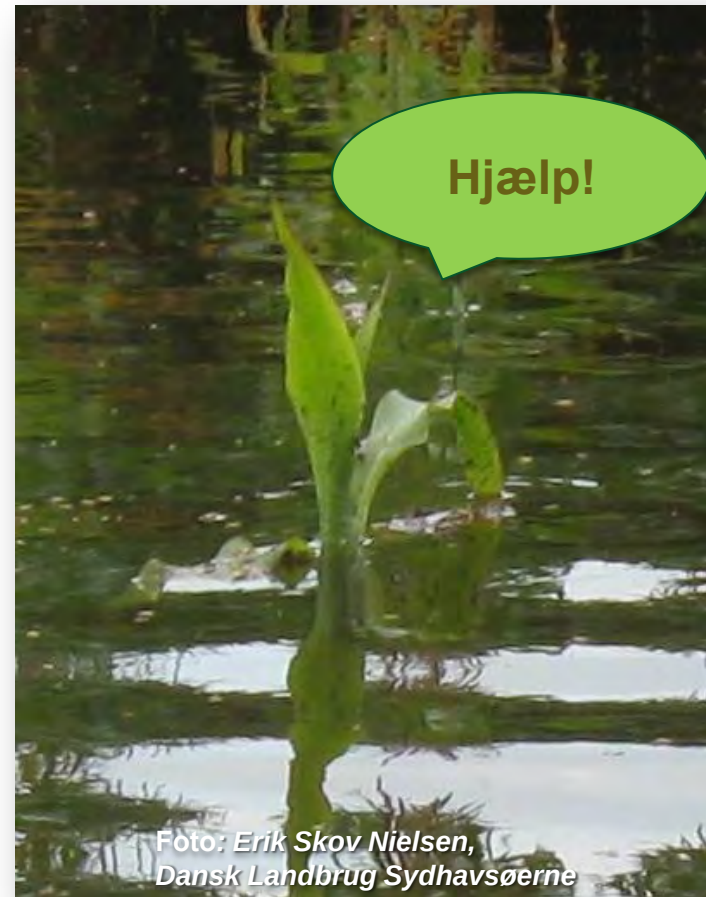

Foto: Erik Skov Nielsen,
Dansk Landbrug Sydhasvørne

Grundvandsspejlets dybde – betydning for udbyttet

	Grundvandsspejlets dybde, cm								
	15	30	40-50	60	75	80-90	100	120	150
Afgrøde	-----udbytte, % -----								
Hvede	-	-	58	77	89	95	-	-	100
Byg	-	-	58	80	89	95	-	-	100
Havre	-	-	49	74	85	95	-	-	100

Kilde: (Williamson & Kriz, 1970)

Forskellige plantearters tolerance overfor vandoverskud

Meget modstandsdygtige	Ris, flerårige græsser
Middel tolerante planter	Kornarterne, frugttræer, sukkerroer (?)
Følsomme planter	Ærter, bønner, majs, kartofler?

Underopdeling af kornarterne

Mest modstandsdygtige	Rug og vinterhvede
Middeltolerante	Vårhvede og havre
Meget sårbar	Vårbyg , Vinterbyg?*

*Kilden medtager ikke vinterbyg

Kilde: Jensen, 2002

Kritiske vandstande på dyrkede arealer, vårsæd

Afgrøde	Periode	Kritisk vandstand	Kritisk varighed	Bemærkning (kritisk opgave/funktion)
Vårsæd (forårssåede afgrøder)	Okt. - februar	-20 cm	1 døgn	Ved højere vandstand end -20 cm er marken helt eller delvis oversvømmet, og der kan ske overfladeafstrømning og vanderosion (ingen marker er helt jævne).
	Marts - April	-120 cm	5 døgn	Jordbearbejdning og såning, Færdsel på markerne. Udbringning af gylle. Såtidspunkt.
	Maj - september	-120 cm	5 døgn	Rodudvikling (effektiv roddebyde) og næringsstofudnyttelse. Færdsel på markerne, herunder høst.

Kritiske vandstande på dyrkede arealer, vintersæd

Afgrøde	Periode	Kritisk vandstand	Kritisk varighed	Bemærkning (kritisk opgave/funktion)
Vintersæd, vinterraps og græs	Sep. - oktober	-120 cm	5 døgn	Jordbearbejdning og såning. Færdsel på markerne. Høst af græs. Evt. afgræsning.
	Nov. - februar	-60 cm	5 døgn	Rodudvikling og næringsstofudnyttelse.
		-20 cm	5 døgn	Ved højere vandstand end -20 cm er afgrøden helt eller delvis oversvømmet og vil blive helt eller delvis ødelagt, hvis hændelsen varer mere end nogle få dage.
		-20 cm	1 døgn	Ved højere vandstand end -20 cm er der risiko for overfladeafstrømning og vanderosion (ingen marker er helt jævne)
	Marts - april	-120 cm	5 døgn	Udbringning af gødning og anden færdsel på markerne. Rodudvikling og næringsstofudnyttelse. Afgrødens udvikling.
	Maj - august	-120 cm	5 døgn	Færdsel på markerne, herunder høst. Rodudvikling mv.

Vandlidende jorder betyder også..

- Øget risiko for jordpakning
- Problemer med færdsel i markerne
- Dårlig næringsstofudnyttelse
  - Øget risiko for fosfortab

Konklusioner, konsekvenser for afgrøderne

- Højt grundvandsspejl giver en mindre rodvolumen.
- Effekten af periodevis oversvømmelser er meget kompleks.
- Hvad kommer den reducerede vandløbsvedligeholdelse til at betyde for udbyttet på landsplan?
- Det vil betyde udbyttettab! – mange faktorer spiller ind.

2) Hvilke konsekvenser bør der tages højde for med konsekvensanalyserne?

○ Rammen:

- I Grøn Vækst er det bestemt, at erhvervet skal kompenseres for tab som følge af ændret vandløbsvedligeholdelse inden for rammerne af landdistriktsprogrammet.
- Naturstyrelsen: Metodebeskrivelse for vurdering af konsekvenser for afvandingsdybden på vandløbsnære arealer i forbindelse med ændret vedligeholdelse af vandløb.

Hvad bør der tages højde for?

- Før og efter situation er vigtigt.
- Ofte bruges Manningtal – et skøn.
- Skøn og gæt i metoden bør undgås.
- Det skal altid være muligt at få konsekvensen revurderet, når effekten af den reducerede vandløbsvedligeholdelse er slået igennem.
- Før metoden tages i brug skal den afprøves i praksis på en række casestudier.

Hvad bør der tages højde for?

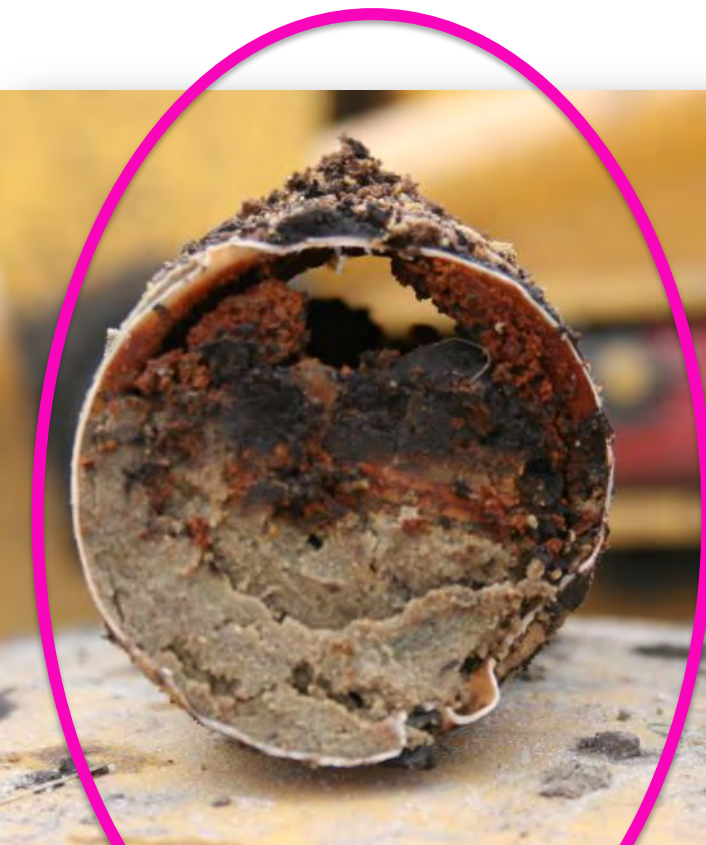
- Der bør være mulighed for at supplere med flere data end metoden foreskriver, hvis det kan forbedre sikkerheden på resultatet.
- En gennemsnitssituation er ikke nok.
- Forøget hyppighed af oversvømmelser og forøgede fugtighedsforhold skal også inddrages.
- Varighed og timing af hændelser er meget vigtig.

Hvad bør der tages højde for?

- Der bør tages højde for ekstremhændelser.
- Der bør tages højde for afstrømningen hele året.
- Der bør foreligge eller foretages opdaterede vandløbsopmålinger.
- Der bør tages højde for konsekvenser for drænsystemet.

Konsekvenser for drænsystemet

Fotos: Janne Aalborg Nielsen,
Videncentret for Landbrug

Fotos: Erik Skov Nielsen,
Dansk Landbrug Sydavsøerne

Aarhus Amt.

Det er helt
nødvendigt, at
der tages
tilstrækkeligt
højde for dræn i
konsekvens-
analyserne!

Vignettes

Paula Fox
Ernest
Ernest
Waterbury
Ferdinand
Terry and
Andrew
Hodges

Wissenschaften: Chemie
 1999/2000

Advance Book-19,000

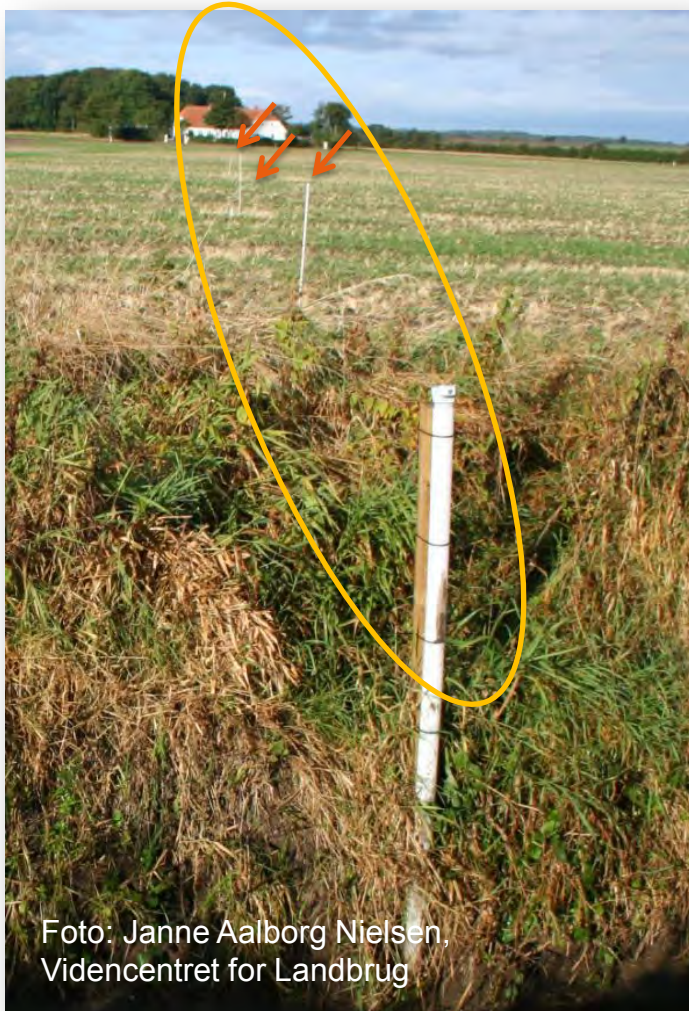
DET DANSKE HUSBØRGER
 KOLDKØRGAARD'S JORDEN
 2758 3 10
 18-4
 12-4
 KOLDKØRGAARD'S JORDEN

Lokal overvågning

Fotos: Janne Aalborg Nielsen,
Videncentret for Landbrug

Piezometer rør i vandløb og mark

- Betydningen af vandstanden i vandløbet ses i relation til vandstanden inde på marken.
- Data kan logges automatisk eller måles manuelt.

Foto: Janne Aalborg Nielsen, Videncentret for Landbrug